

Van kennis delen naar samen doen: Leer- en verbeternetwerken in de zorg

Caroline Schlinkert, Lilian van Tuyl

Leer- en verbeternetwerken in de zorg zijn samenwerkingsverbanden. Professionals, onderzoekers, beleidsmakers en patiënten leren en werken hierin samen aan kwaliteitsverbetering. De netwerken combineren praktijkervaring, data en wetenschappelijke inzichten. Zo ontwikkelen zij gezamenlijk oplossingen voor complexe vraagstukken in de zorg. In leer- en verbeternetwerken staat wederkerig leren centraal, niet top-down kennisoverdracht. Het Nivel draagt via verschillende leernetwerken bij aan de ontwikkeling, implementatie en evaluatie van deze werkwijzen. Daarmee is expertise opgebouwd die toegepast kan worden in andere leer- en verbeternetwerken.

Wat zijn leer – en verbeternetwerken - en wat kun je ermee?

Vraagstukken in de gezondheidszorg zijn vaak complex en raken meerdere leefdomeinen, zoals zorg, welzijn, preventie en beleid. Dit soort vraagstukken vereisen intensieve samenwerking tussen verschillende domeinen en professionals (2,3). Leer- en verbeternetwerken bieden in de gezondheidszorg een passende structuur om deze domeinoverstijgende samenwerking te versterken, kennis en ervaringen uit te wisselen en gezamenlijk te leren van de praktijk. We zien dat in de gezondheidszorg toenemende mate gebruik wordt gemaakt van leer- en verbeternetwerken (13). Leer- en verbeternetwerken werken vanuit een aantal kernprincipes. Deze komen in de (inter)nationale literatuur consistent terug (2,3, 8, 12, 13). We bespreken de voornaamste principes hieronder.

Een gedeeld vraagstuk en multidisciplinair samenwerken

Een leer-en verbeternetwerk start doorgaans vanuit een gemeenschappelijk vraagstuk dat complex van aard is. Hierbij wordt een duidelijk, gedeeld doel nagestreefd, dat aansluit bij de maatschappelijke en de regionale zorgopgaven. Voorbeelden zijn het verbeteren van patiëntveiligheid (Box 1) of het versterken van regionale samenwerking in de zorg (Box 2). In een netwerk komen verschillende disciplines samen om met elkaar uit te vinden hoe dit complexe vraagstuk op te lossen. Door kennis en ervaringen tussen organisaties te delen, hoeven partijen niet steeds opnieuw het wiel uit te vinden en kunnen succesvolle aanpakken sneller worden opgeschaald (12).

Box 1: Netwerken rondom patiëntveiligheid en het nieuwe veiligheidsdenken in ziekenhuizen

In projecten gericht op veerkracht en patiëntveiligheid faciliteert het Nivel netwerken waarin ziekenhuizen ervaringen delen over Safety-II. Ook ontwikkelt het Nivel bijhorende tools zoals de [Safety-II reflectiekaarten](#). Het Nivel is daarnaast betrokken bij internationale leernetwerken rond patiëntveiligheid in het perioperatieve proces ([safestsurgery.eu](#)). In deze netwerken leren landen en ziekenhuizen van elkaar en onderzoeken wij of deze werkwijze effectief is voor de praktijk.

Cyclisch verbeteren door reflectie en data

Binnen leer- en verbeternetwerken vindt structurele reflectie plaats via bijvoorbeeld intervisie, casusbesprekingen en data-feedbackloops (8, 9). Het verbeteren verloopt cyclisch, vaak met behulp van kwaliteitsverbeteringsmethoden zoals de Plan-Do-Study-Act cyclus (6), inspiratie uit goede praktijken of data-gedreven dashboards. Centraal staat de vraag: Wat werkt wel, wat niet en waarom? Hiermee kan de professionele en organisatorische ontwikkeling versterkt worden: deelnemers ontwikkelen vaardigheden in reflectie en data gedreven werken, voelen zich meer betrokken en nemen meer eigenaarschap (12).

Praktijkgericht leren en co-creatie

In een leer- en verbeternetwerk kan gewerkt worden met verschillende verdiepende methoden, die bijdragen aan betekenisvoller leren (10). Dit gebeurt onder meer door leren via uitwisseling. Daarbij leveren verschillende perspectieven nieuwe inzichten op. Daarnaast is er praktijkonderzoek, waarin professionals hun eigen werk systematisch onderzoeken. Ook narratieve methoden en reflectieve praktijken verdiepen het leerproces, zoals het werken met verhalen, reflectietools en gestructureerde observaties. Door deze aanpak leren deelnemers niet alleen wat er moet veranderen, maar ook waarom en vooral hoe dit in de dagelijkse praktijk gerealiseerd kan worden. Dit kan bijdragen aan een cultuurverandering, waarin leren, samenwerken en continu verbeteren centraal staan.

Box 2: Leer- en verbeternetwerk voor een sterkere eerstelijnszorg

De toenemende druk op de zorg, met name in de eerste lijn, vraagt om nieuwe vormen van samenwerking en gezamenlijke organisatie. Om regio's hierin te ondersteunen heeft het Nivel samen met andere veldpartijen het landelijke [Leer- en Verbeternetwerk Eerste Lijn](#) (LeVEL) opgezet. Regio's delen hierin kennis, ervaringen en oplossingen met elkaar. LeVEL verbindt lokale, regionale en landelijke niveaus en stimuleert onderling leren om te komen tot een lerend zorgsysteem dat aansluit bij de Visie eerstelijnszorg 2030.

Wat doet het Nivel?

Het oprichten, onderhouden en borgen van een leer- en verbeternetwerk vraagt tijd en expertise. Goede ondersteuning en facilitering zijn nodig om kennisuitwisseling tussen deelnemers tot stand te brengen. Denk hierbij aan kenniscoördinatie en methodologische begeleiding. Ook een veilig leerklimaat is daarbij van belang, waarbij vertrouwen en openheid, ruimte om fouten en dilemma's te bespreken en gelijkwaardigheid tussen deelnemers centraal staan. Door leeropbrengsten vast te leggen, te verspreiden en te vertalen naar protocollen, beleid of scholing kan het netwerk geborgd worden. Het Nivel kan in al deze elementen ondersteunen.

Hulp of ondersteuning nodig bij het opzetten van een leer- en verbeternetwerk?
Neem contact op met:

Caroline Schlinkert
c.schlinkert@nivel.nl

Lilian Van Tuyl
l.vantuyl@nivel.nl

Behoeftte aan meer inspiratie? Kijk ook eens bij de volgende projecten, waar leer- en verbeternetwerken zijn opgericht:

Samen-in-één: samen beslissen en gezondheidsvaardigheden

Het Nivel heeft in co-creatie met eerstelijns zorg professionals, patiënten(organisaties) en taalambassadeurs (mensen die moeite hebben gehad met lezen en schrijven) en andere kennisinstellingen o.a. een Routekaart ontwikkeld om structureel aan de slag te gaan met samen beslissen, gezondheidsvaardigheden en begrijpelijke communicatie, zowel op organisatie niveau als in de spreekkamer. Door data te combineren met praktijkervaring zijn effectieve implementatie methoden ontwikkeld. De Routekaart voor implementatie bestaat uit 6 stappen met praktische tips en acties. Meer weten:

<https://www.nivel.nl/nl/onderzoeksprogrammas/communicatie-gezondheidszorg/tool-materialen-samen-in-eeen>

Leernetwerken binnen wijkverpleging

Professionals uit de wijkverpleging en het onderwijs werken in door het Nivel ondersteunde leernetwerken aan kennisdeling, deskundigheidsbevordering en betere samenwerking. In deze netwerken leren docenten en wijkverpleegkundigen gezamenlijk en zetten zij nieuwe werkwijzen direct in de praktijk om. Zo versterken de netwerken de verbinding tussen onderwijs en praktijk en dragen zij bij aan kennisuitwisseling, professionele ontwikkeling en kwaliteitsverbetering.

Meer weten: <https://www.nivel.nl/nl/project/landelijke-monitor-en-evaluatie-leernetwerken-voor-wijkverpleegkundigen-en-docenten-hbo-v>

Over het Nivel

Het Nivel levert de kennis om de gezondheidszorg in Nederland beter te maken. Dat doen we met hoogwaardig, betrouwbaar en onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar thema's met een groot maatschappelijk belang. 'Kennis voor betere zorg' is onze missie. Alle onderzoeken publiceert het Nivel openbaar. U vindt deze publicatie en alle andere Nivel-publicaties op www.nivel.nl/publicaties.

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt: Schlinkert, C., Tuyl, L. van. Van kennis delen naar samen doen: Leer- en verbeternetwerken in de zorg. Netwerkleren. Utrecht: Nivel, 2026.

Literatuur

1. Beerman B, van den Berg B, Arslan I, Bos I. Richting een sterkere eerste lijn: overzicht van regionale plannen: documentenanalyse. LeVEL; 2025. 15 p.
2. Bolam R, McMahon A, Stoll L, Thomas S, Wallace M. Creating and sustaining effective professional learning communities. Bristol: University of Bristol; 2005. (Research Report RR637).
3. Damschroder LJ, Aron DC, Keith RE, Kirsh SR, Alexander JA, Lowery JC. Fostering implementation of health services research findings into practice: a consolidated framework for advancing implementation science. *Implement Sci.* 2009;4(1):50. doi:10.1186/1748-5908-4-50
4. Francke AL, Verkleij KAM. Leernetwerken wijkverpleging: wat levert het docenten en wijkverpleegkundigen op? *Onderwijs Gezondheidszorg.* 2018;42(4):26–29.
5. Jansen L, Wimmer P, Kroeze M, Bakker J, van Tuyl L, Schlinkert C. Safety-II reflectie in de ziekenhuispraktijk: procesbeschrijving van het actieonderzoek naar een praktische Safety-II tool: de Safety-II reflectiekaartenset.
6. Manandi D, McInnes E, Waller A, Hespe C, van Driel M. The evaluation of the Plan–Do–Study–Act cycles for a healthcare quality improvement intervention in primary care. *Aust J Prim Health.* 2023;30(1). doi:10.1071/PY22193
7. Noordam D, Noordman J. Tool – Materialen Samen-in-één: aan de slag met gezondheidsvaardigheden en samen beslissen. Utrecht: Nivel; 2025.
8. Shaw EK, Chase SM, Howard J, Nutting PA, Crabtree BF. More black box to explore: how quality improvement collaboratives shape practice change. *J Am Board Fam Med.* 2012;25(2):149–157. doi:10.3122/jabfm.2012.02.110090
9. Stoll L, Bolam R, McMahon A, Wallace M, Thomas S. Professional learning communities: a review of the literature. *J Educ Change.* 2006;7:221–258. doi:10.1007/s10833-006-0001-8
10. ter Bogt MJJ, Bevelander KE, Molleman GRM, et al. Verdiepende methoden voor het optimaliseren van leernetwerken: ontwikkel- en toepassingservaringen. *TSG Tijdschr Gezondheidswet.* 2025;103:82–88. doi:10.1007/s12508-025-00466-0

11. Valli C, Schäfer WLA, Bañeres J, Groene O, Arnal-Velasco D, Leite A, et al. Improving quality and patient safety in surgical care through standardisation and harmonisation of perioperative care (SAFEST project): a research protocol for a mixed methods study. *PLoS One*. 2024;19(6):e0304159. doi:10.1371/journal.pone.0304159
12. Zamboni K, Baker U, Tyagi M, et al. How and under what circumstances do quality improvement collaboratives lead to better outcomes? A systematic review. *Implement Sci*. 2020;15:27. doi:10.1186/s13012-020-0978-z
13. ZonMw. Leernetwerken [Internet]. Den Haag: ZonMw; 2024 [geciteerd 2024 Jan 13]. Uit: <https://www.zonmw.nl/nl/leernetwerken>